

volitvena možnost bi se morala nuditi slehernemu članu UJU, in sicer na ta način, da bi skrutinij glasovnic celokupnega slovenskega učiteljskega ustvaril in izkazal najprej kandidatno listo onih članov, na kojih imena bi odpadlo največ glasov, dočim bi imeli delegati glavnih skupščin na podlagi izbirne kandidatne liste izvršiti potem samo le še ožje volitve v upravne odbore in odske, toda istotako in zopet le tajnim potom z listki. Edino tajne volitve z listki preprečujejo vsakršno možnost zamere in izpostavljenja posameznikov ter omogočajo povsem neženiran in prost izraz mišljenja organiziranec.

Splošne volitve za dosego kandidatne liste naj bi vodil in izvršil poseben strogo nepristranski skrutinatorski odbor, odnosno pravni odsek organizacije — ter objavil v stanovskih glasilih celoten rezultat nekaj dni pred letnimi skupščinami UJU v svrhu predorijentacije članstva, še bolj pa delegatov. Skrutinij ožjih volitev bi se naj izvršil nato na skupščinah samih ter razglasil sklepni rezultat izvoljenih — sproti in takoj — odnosno do nastopnega dne ko se vrši glavno zborovanje ali pa v naslednji številki »Učit. Tovariša«. Na tem mestu bodi opozorjeno na volilno navodilo, važno za ožje volitve:

Delegatom naj bi nudila okvir za ožje volitve — dvoodstotna (2%) količina vsega članstva v Sloveniji zapošleni od najvišje splošno izglasovanega člana navzdol: — (za letos torej okvir obsegajoč okrog 50 voljenec, na čijih osebe bi padlo največ glasov).

Kar se tiče ustvaritve kandidatne izbirne liste, bi zadostovalo, ako napiše vsak član(ica) UJU 1 do 10 imen kandidatov na svojo glasovnico (z žigom) ter pošlje isto pod kuverto direktno na naslov skrutinatorskega odbora (ali pa indirektno potom šolskega vodstva, društvenega zbiralca »Učit. Tovariša« — ali kakor že). Ta odbor bi moral rezultat izbirnih kandidatnih volitev objaviti najmanj teden dni pred letno skupščino (ali običnim zborom) v »Učit. Tovarišu« (in sicer: če že ne v vseh imen, pa vsaj ona v okviru 2%, ki pridejo za ožje volitve v pošto). Pri sestavi svojih volilnic (do 10 imen) posamezni člani nikakor niso vezani event. samo na ude domačega okrajnega društva, ampak jih teritorialno lahko zajemajo iz vse pokrajine (v našem slučaju iz vse Slovenije).

Sličan volilni modus (širši in ožji volitev bi se moral v poslovnih sprejetih tudi za volitev v glavni upravni odbor UJU — toda s to omejitvijo, da izbirnih kandidatnih list ne bi sestavljalo vse članstvo UJU, ampak samo člani širših pokrajinskih svetov. V posameznih učiteljskih društvih pa je tajni in tu predlagani način volitev sploh najlažje in najkrajše izvedljiv samo, da tu prav lahko odpadejo — ožje volitve ako društvo ni močno. Seveda bi se obveznost tega volilnega načina morala še uvesti.

Volitev za izbiro kandidatov se izvrši potom kuvertiranih tajnih glasovnic že par dni pred običnim zborom, tako da so imena najvišjih izglasovancev na dan zborovanja zbrana — in se te lahko na podlagi glasovnega rezultata kratkoma po vrsti vpraša li sprejmejo odborniške funkcije ali ne. Ta način volitev se obnese prav dobro in je odbor na mah sestavljen, brez godrnjanja nezadovoljstev in brez besedičenja, ponujanja, vsiljevanja, izgovarjanja prosjačenja odn. križajočih se predlogov; vrhu vsega je dopusten že pri sedanjih statutih, kajti izbirne liste še nikakor ni smatrati obveznim ozir. že vnaprej veljavnim.

Nadalje bi se moral predsednikom glavnega odbora in pokrajinskim poverjenikom UJU zagotoviti odnosno izposlovati za ono dobo ko sede v teh funkcijah — službeni dopust. To pa iz razloga, da se lahko posvetijo izključno prospehu organizacije, jo povsod, na vsakem kraju in vsak čas neovirano zastopajo, vršče hkrati repre-

zentacijske dolžnosti kjer in kadar nastopi potreba za to. Poverjeniki naposled ne bi smeli biti krajevno navezani na gotovi prijavljeni službeni kraj (ali celo oblast) — kakor n. pr. izključno na Ljubljano ali Maribor — ampak bi morala biti vsled zasedanja dopusta omogočena slehernemu članu dosega povereniške funkcije, pa bodisi da služi v najzgodnejši gorski ali obmejni vasi. V pokrajinskih glavnih mestih naj bi mu pomagali vršiti povereniške dolžnosti in posle tkzv. oblastni tajniki UJU (ali pa oblastni podpredsedniki). Končno bi morala organizacija uveljaviti in uvesti za poverjenika tkzv. reprezentacijsko določilo v obliki — recimo — mesečno a 1 Din davka, ki bi ga plačeval zanj vsak organiziranec UJU To bi omogočalo poverjeniku potrebno potovalno prostokretnost, uglednejše nastopanje in mu pomagalo čuvati stanu primerno vodstveno pozicijo v javnosti.

Na dlani je, da bi spravljal takšen volilni postopek popolnoma drug duh v našo organizacijo, t. j. oni duh ki naj bi vršil po znanem — spornem in glasovitem § 2. organizacijskih pravil vrhovno svrhu Udruga. Upravni odbori bi predstavljali v obliki kompromisnih avtomatično podanih poročev, ki bi se rezultirali iz svobodnih volilnih glasovnic, čisti in resnični izraz nazorov, razpoloženja volje in stremiljenj posameznih struj in pokretov v celokupnem članstvu. Uživali bi povečano zaupanje, ugled in avtoriteto ne samo pri članstvu, ampak tudi pri šolskih oblastih in vladi. Organizacija bi imela z vsakokratnimi volitvami ključ kontrole in tehnično sodbe v

svojih rokah. Spremenljivost in negotovost volilnih izidov bi povečala čut odgovornosti in silila k res vestni brižni in korektni vršitvi načelstvenih funkcij. Vsak pojav nezdravih razmer in opozicije v organizaciji bi se lahko sproti reguliral in korigiral. Med učiteljskim bi se poživela ljubezen do organizacije — in vodstveni odbori s čelnimi reprezentanti vred bi se neprimer- no bolj respektirali. Sklepi poverjeništev bi zalegli navzdol in navzgor. Noben režim si ne bi upal gaziti naših stališč. Mlačni, pasivni, nezadovoljni in deloma zapostavljeni mlajši člani pa tudi premnoge, predhodke polne ženske družtvenice, bi se jeli živahneje ogrevati za skupne stanovske cilje ter stremljivo tekmujoč siliti iz svojih sedanjih breznadnih kariernih položajev na plan — bodisi kot stanovsko-politični borci, bodisi kot pedagoško-literarni ali sploh kulturni delavci. Vsak bi si bil v svesti, da mu enkrat dozori nagrada — in da njegov trud ne bo ostal nepoznan in nepriznan. Poživila bi se vsesplošno zainteresiranost na naših skupnih stanovskih prizadevanjih zlasti pa na porastu, edinstvenosti, izpolnjenosti in moči organizacije kot take.

In še mnogo drugih argumentov govori za ta predlagani volilni način, kojih tolmačenje pa bi članek žal preveč podaljšalo. Omenim n. pr., da bi bil tkzv. deklaracijski razkol menda sploh izostal, ako bi bili že vsa prejšnja leta tako volili in je tudi sedaj podan s predlogom most za ponovno zblizanje in združenje. Tovariška sodruštva naj blagovolijo pri bodočih zborovanih opredeliti napram iznešeni zadevi svoja stališča.

Juro Kislinger (Laško).

Predlog ministrstva prosvete za revizijo uradniškega zakona.

Predlog za izpremembo uradniškega zakona, ki ga je izdelala komisija pri ministrstvu prosvete, pri kateri je sodeloval tudi zastopnik UJU.

Pod tem naslovom je pričela priobčevati »Narodna Prosveta« v 94. številki odstavke dela komisije, ki se tičejo učiteljskega. V nastopnem posnemamo najvažnejše točke iz »Narodne Prosvete« s pristavkom, da se je komisija pri sestavi predloga ozirala na naše želje in zahteve, ki smo jih predložili centralnemu odboru UJU v obliki predlogov in protestne resolucije, ki je bila objavljena v 12. številki »Učit. Tovariša« dne 4. X. t. l.

I. Projekt uredbe in zakonsko pooblastilo.

Uredba o izpremembi in dopolnitvi uradniškega zakona se ima izdati na podlagi pooblastila po čl. 326. fin. zakona za leto 1927-28. V omenjenem čl. fin. zakona so postavljene meje, v katerih se morajo kretati izpremembe in izpopolnitve urad. zakona. Po čl. 94. ustave ne smejo biti uredbe v nasprotju z zakonskim pooblastilom, na podlagi katerega so predpisane. Ako je pa uredba v nasprotju z zakonskim pooblastilom, jo sme Narodna Skupščina s svojo resolucijo razveljaviti v celoti ali deloma. Zaradi tega je pri izdaji uredbe posvečati pažnjo, da se ne prekrakajo meje, ki so označene v pooblastilu, ker bi bilo drugače vse delo brez uspeha.

Komisija je ugotovila, da se pri sestavi projekta uredbe ni dovolj pazilo na gornja določila ustave, kar je prva pogrška, ki jo hoče pojasniti z nekaterimi primeri.

Iz besedila čl. 326. se ne more sklepati, da daje pooblastilo možnost izpreminjati razvrstitve drž. uradnikov in uslužbenec, ki jo predpisuje zakon. Nasprotno se mora sklepati, da ta razvrstitev ostane še nadalje. Pri vsem tem predvideva projekt uredbe novo vrsto drž. uradnikov, t. j. urad. pripravnik in s tem ukinja 9. skupino I. kategorije. Z ozirom na to, ker smatra komisija, da so take izpremembe protivne zakonskemu pooblastilu, misli, da je obdržati v vseh kategorijah vse obstoječe skupine in da je črtati v projektu uredbe vse nove odredbe o pripravnikih.

Zakonskemu pooblastilu je protivna tudi odredba čl. 11. projekta, po kateri more resorni minister v sporazumu z ministrom pravde in ministrom financ razvrstiti ona zvanja, ki niso označena v tabeli. Ta odredba je protivna zaradi tega, ker se morajo glasom pooblastila izvršiti razvrstitve z zakonsko uredbo in ne z ministrskim rešenjem. Tudi ne obstoji pooblastilo, ki bi dolo-

čalo drugačen način postavljanja uradnikov, kakor ga določa zakon. Z ozirom na to mora ostati čl. 52. urad. zakona tak, kakršen je in se morajo vse njegove izpremembe, izvršene v projektu, odstraniti. V prehodnih odredbah projekta uredbe se nahaja tudi čl. 1, ki se glasi: »sedanji upravnik mesta Beograd pride v I. skupino I. kategorije«. Ker je izdajanje zakonskih odredb za eno določeno osebo protivno običnim pravnim principom, je protivno tudi zakonskemu pooblastilu, na podlagi katerega se ima izdati ta uredba. Pooblastilo postavlja za razvrščanje, objektivni kriterij, »važnost in odgovornost dela« in na osnovi tega kriterija spada prej omenjeno zvanje po predloženi tabeli v 3. ozir. 2. skupino I. kategorije. — V prehodnih odredbah projekta se nahaja tudi čl. 16., po katerem je odlok ministra o razvrstitvi izvršen, ko ga odobri komite ministrov, s čemer se je hotelo onemogočiti pritožbo na drž. svet. Ta odredba projekta je tudi v nasprotju s pooblastilom in bi jo bilo izpustiti in nadomestiti z odredbo, da ima uslužbenec proti rešenju pravico pritožbe na drž. svet.

Gori navedeni slučajji so samo primeri o prekrščenju zakonskega pooblastila, ki se nahajajo v projektu uredbe. Komisija pripominja, da je označila prekrščenja, ki jih je še več, pri posameznih členih, in je hotela s tem le opozoriti, da se pri končni izdaji uredbe posveti največjo pažnjo soglasju z zakonskim pooblastilom.

IV. Automatsko napredovanje profesorjev srednjih in učiteljev osnovnih šol.

Komisija je v polnem obsegu odobrila predvideno automatsko napredovanje tudi za profesorje sred. šol in za učitelje. Dodala je samo pri tem, da naj velja isto tudi za univerzitetne profesorje. Rok za automatsko napredovanje profesorjev srednjih šol je vzela komisija iz čl. 57. urad. zakona. V ta rok se šteje samo služba po položnem diplomskem izpitu, kar znači, da se je profesorjem podaljšal rok za napredovanje, ker se jim je prej štela vsa doba.

Maksimalni rok za napredovanje.

Zaradi zagotovljenja napredovanja, se uvede tudi maksimalni rok, t. j. da pride vsak uradnik po gotovi službeni dobi v pripadajočo skupino pristojne kategorije.

VI. Prehod iz kategorije v kategorijo.

Projekt uredbe predvideva možnost za prehod iz III. v II. kategorijo brez predpisane iz-

obrazbe in to po gotovi dobi službenih let in izpopolnitvi se drugih odrednih pogojev. Komisija se s tem strinja, a smatra, da bi bilo treba omogočiti sličan prehod iz II. v I. kategorijo, posebno še z ozirom na to, ker se nahajajo v II. kategoriji uradniki, ki imajo višjo izobrazbo, kakor jo zahteva zakon za II., a ne take, ki je predpisana za I. kategorijo. Treba je torej dati takim uradnikom II. kategorije možnost, da se prevedejo zaradi zmognosti, vestnosti in neoporečnega delovanja v I. kategorijo, kjer završe svoje službovanje v določeni skupini. Tak prehod iz II. v I. kategorijo bi bil za uslužbenca več moralnega kakor materialnega značaja, a za državno službo pa velike koristi združeno z neznatnimi finančnimi žrtvami.

Stanarina.

Projekt uredbe predvideva ono višino stanarine, ki je določena v zakonu. Medtem je pa znano, da sedanja stanarina že zdavna ne odgovarja onim zneskom, ki jih mora uradništvo plačevati za stanovanja. Položaj uradništva se od dne do dne slabša in postane v tem pogledu kmalu nevdzdržen, posebno še zaradi ukinitja stanovanjskega zakona. Komisija uvideva zaradi tega nujnost, da se zviša stanarina v odpono, če ne že za odpravo teh nevdzdržnih stanovanjskih razmer. — Po čl. 37. urad. zakona je dana možnost, da se stanarina v gotovih krajih zviša. Ker je po čl. 28. urad. zakona stanarina sestaven del plače in pripada vsem uslužbenecem ne glede na njihov položaj, zato bi bilo po mišljenju komisije ukiniti čl. 38. ur. zakona, ki predvideva izplačevanje le ene stanarine, če sta mož in žena v drž. službi v istem kraju. (Dalje prihodnjč.)

Volno, bombaž za strojno pletenje in ročna dela dobite po najnižjih cenah pri PRELOGU, LJUBLJANA, Stari trg 12, Židovska 4

Splošne vesti.

Vseu članstvu, naročnikom in čitateljem želimo

SREČNO NOVO LETO 1928!

Poverjenišstvo UJU in uredništvo Učiteljskega Tovariša.

ANKETA ŠOLSKIH UPRAVITELJEV MARIBORSKE OBLASTI.

Na predlog nekaterih okrajnih učiteljskih društev iz mariborske oblasti in po sklepu seje širjega sosveta v Celju z dne 27. novembra t. l. sklicujemo na dan

7. JANUARJA 1928 OB 10. URI

anketo šolskih upraviteljev, ki se bode vršila v Mariboru na III. deški osnovni šoli na Ruški cesti. Za šolske upravitelje, ki se udeležijo ankete, smo zaprosili prosvetni oddelek v Mariboru odsotnost od pouka za ta dan. Mariborski veliki župan je dovolil odsotnost z odlokom P. br. 7479/1 dne 23. dec. 1927.

POVERJENIŠTVO UJU v Ljubljani, dne 28. decembra 1927.

ANDREJ SKULJ, JOSIP KOBAL, poverjenik. tajnik.

— Zopet nesrečna premeščanja po čl. 71 uradniškega zakona. Uredništvo je prejelo sledečo pritožbo od prizadetih: Že nesčetokrat smo videli kako se je ta nesrečni člen izrabljaj. V zadnjem času opazujemo nezmislno tolmačenje tega člena tudi v Mariboru. Pri zadnjih namestitvah smo videli, da sta bili zasedeni dve mesti po tem členu in sicer v Krčevini pri Mariboru in v Celju. Ali se bo sedaj prakticiralo tako, da se bodo mesta, za katera bi bilo nedvomno mnogo prosilcev, oddajala pod roko po čl. 71. — Člen 71. pravi, da se smejo državni nameščenci predstavljati na izpraznjena mesta tudi brez svoje volje (t. j. brez pritskanja kljuk), toda po neizogibni službeni potrebi. Čudno je, da je za dobra mesta, kjer navadno ne primanjkuje učitelstva, takoj službena potreba in se ga takoj na-

Poljska privreda u seoskim osnovnim školama.

(Založila »Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani«. Cena 50 Din.)

Pred nami leži lična, 162 strani broječa in bogato ilustrirana knjiga, ki so jo sestavili francoski strokovnjaki L. Rongier, C. Perret in A. Mialle. V srbohrvaščino jo je prevedel in za naše razmere priredil univerzitetni profesor Ivan Rittig.

Iz predgovora prireditelja te, za vse podeželsko učiteljsko zelo važne knjige posnamemo, kaj je napotilo pisatelja, da je pripomogel k izdaji tega dela. Piše nam: »Naš narod je kmetijski, živi se od pluga in motike. Naše kmetijske šole ne izpolnjujejo svoje naloge, ker jih je premalo. Treba pa je, da se čim večje število kmetijske mladine pouči v poljedelstvu. Treba je da se osnujejo po deželi kmetijski tečaji, zimske šole. Naša vas, trg, mesto in država žive od kmetijstva. Žal pa, da naši ljudje obdelujejo zemljo skoraj tako, kakor so jo obdelovali naši predniki. Naši sinovi se morajo naučiti boljše in razumnejšega kmetovanja. To dejstvo je napotilo prevajalca, da je priredil za našo mladino in naše učitelje knjigo, po kateri poučujejo uspešno francosko mladino, ki mora, predno dobi odpustnico, položiti pismen izpit iz kmetijstva.

Vsa snov je obdelana v 35 berilih. Vsako berilo zase je metodično urejena celota. Iz opazovanj in poizkusov privede

čitatelja v skrivnosti rastlinskega ustroja in življenja. Ker pa je bogat pridelek odvisen od dobrega semena, nas dalje uči o važnosti odpiranja semenja in gomoljev (selekcija). Seznanja nas kako rastline razmnožujemo, zato govori dalje o setvi in razmnoževanju rastlin s potaknjenci, gribenimi in cepljenjem. Vrlo zanimivo je berilo o hranitvi rastlin in o važnosti dušika (nitifikacija). V 6., 7. in 8. berilu se poučimo o fizikalni sestavi zemlje in kako je nastala rodna zemlja ter kateri činitelji pospešujejo rast in razvoj rastlin. V nadaljnjih treh berilih govori o prirodnih gnojilih, predvsem o hlevskem gnoju in kako moramo z njim ravnati. Govor je tudi o zelenem gnojenju in drugih prirodnih gnojilih. O umetnih gnojilih kot dopolnilih k hlevskemu gnoju in drugih gnojilih ter o važnosti apna, se poučimo v naslednjih berilih. Ker rastline le tedaj dobro uspevajo, če imajo dovolj vlage, oziroma če je ni preveč, govori naslednje poglavje o namakanju in osuševanju (drenaža). Važno je dalje kolobarjenje, ki varje zemljo pred enostranskim izčrpanjem redilnih snovi. V naslednjih berilih se seznanimo z obdelovanjem zemlje, spoznamo razne stroje, važna žita in njihove bolezni.

V 20. in 21. berilu nas seznanja pisatelj s travništvom in najvažnejšimi travniškimi rastlinami. Dalje spoznamo okopanje in obrtne trgovske rastline, kakor so: lan, konoplja, hmelj, tobak, sladkorna pesa i. dr.

O vinogradništvu govori v naslednjih dveh poglavjih. Seznanja nas z vsemi deli v vinogradu in v kleti, spoznamo trsne

škodljivce in vinske bolezni. V 27. berilu obravnava vrtnarstvo, v 28. pa gozdarstvo. To snov bi bilo treba temeljiteje obdelati. V 29. berilu govori o živalski hrani in njeni sestavi. V naslednjih pa o domači živini, nje oskrbi, negi in odbiranju za plemo (selekcija) ter malih živalih.

Končno povdarja važnost zadržništva, rednega knjigovodstva in velik pomen kmetijskega šolstva. V zadnjem berilu spoznamo najvažnejše kmetijstvu škodljive in koristne živali.

Iz podanega pregleda bo vsakemu učitelju jasno, da je opisana knjiga najboljši pripomoček za pouk v ponavljalnih in kmetijsko-nadaljevalnih šolah, kakor tudi za dobro pripravo pri pouku v spoznavanju prirode in kmetijskem pouku v osnovni šoli. Vsem šolam in učiteljsstvu jo toplo priporočamo!

»Slovenija«.

V »Srpski književni zadrugi« v Beogradu je te dni izšla kot številka 202 knjiga »Slovenačka«, ki seznaja srbski narod s slovenskim kulturnim in drugim življenjem.

Knjiga bo Srbom tako dobro došla, kakor našim ljudem »Zgodovina Srbov« ki jo je letos izdala družba sv. Mohorja. »Slovenačka« ima 223 strani in obsega članke raznih znanstvenikov. Geografski pregled (32 strani) je sestavil prof. Anton Melik, zgodovino (do str. 85) Milko Kos,

starejšo književnost Fran Kidrič, novejšo književnost Ivan Grafenauer, gledišče Fran Alreht, glasbo Stanko Vurnik, prosvetne prilike (od strani 201 do 222) pa Fortunat Lužan.

Prosveta je opisana v dveh delih, in sicer z ozirom na razmere pred osvoboženjem in po osvoboženju. Pričenja se šolstvo posebno po reformaciji in se razvija v dobo delovanja jezuitov, dobo Marije Terizije, dobo Francozov v Ljubljani, leto 1848., in dalje. Posebej so tudi navedeni podatki o meščanskih in srednjih šolah in o univerzi. Slovenci so imeli pred prevratom veliko borb za pravice materinega jezika v šolah. Opisane so v knjigi s kratkimi potezami poljedelske in gospodinske šole, obrtne in trgovske šole, glasbene šole in zaščita dece. Lepo je v Sloveniji razvita narodna izobrazba. Sedaj je v obeh oblastih 4372 društev. Od teh je v mariborski oblasti 88 političnih, 699 kulturno-prosvetnih, 494 strokovnih, 315 humanitarnih in 95 raznih drugih društev. »Prosvetna zveza« ima 110 domov. Tudi imamo 128 listov. Število osnovnošolskih otrok od leta 1918. do 1925. padlo od 150.346 na 130.077, meščanskošolskih pa je naraslo, od leta 1918. do danes od 1508 na 7189.

Opis upošteva tudi šolstvo na Koroskem in Primorskem. Italijanske državne oblasti so hitro uničile vso lepo razvito prosveto v Primorju. Knjigo krasijo mnoge umetniške slike. »Srpska književna zadruga« je izdala že več drugih prvostvinskih knjig o poznavanju naše države, tako o Hrvatski, Bosni, Južni Srbiji in Črni gori.